

Ailedeki Koruyucu Etkenler Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Ailedeki Koruyucu Etkenler Ölçeği*. Turkish Psychological Scales.
Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=16479>

Özet

Ailedeki Koruyucu Etkenler Ölçeği (AKE), aile sistemleri içindeki güçlü yönleri ve stresle başa çıkma kapasitesini ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir psikolojik ölçektir. Bu ölçeğin Türkçe adaptasyonu, Gökler-Danışman ve Köksal (2011) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek, ailelerin zorluklar karşısında gösterdikleri **uyum**, sahip oldukları **sosyal destek** ve maruz kaldıkları **stres kaynakları** gibi koruyucu faktörleri değerlendirilmektedir. Adaptasyon çalışması, ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik açısından tutarlı ve kullanıma uygun olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler

Ailedeki Koruyucu Etkenler Ölçeği, aile, koruyucu faktörler, uyum, sosyal destek, geçerlik, güvenirlik, adaptasyon.

Yazarlar

İlgün Gökler Danışman, S. Köksal

Amaç

Ailedeki Koruyucu Etkenler Ölçeği'nin (AKE) temel amacı, ailelerin stresli durumlar karşısında sahip oldukları veya geliştirdikleri psikososyal ve yapısal koruyucu etkenlerin düzeyini belirlemektir. Bu çalışma özelinde amaç, orijinal ölçeğin Türkçe formunun bilimsel araştırmalarda ve klinik uygulamalarda kullanılabilirliğini sağlamak üzere psikometrik özelliklerini (geçerlik ve güvenilirlik) incelemektir.

Ölçek, özellikle ailelerin esneklik, yaratıcılık ve diğer kaynaklardan yararlanma yeteneklerini değerlendirerek, risk altındaki veya zorlu yaşam olayları geçiren ailelere yönelik müdahale programlarının planlanmasına katkıda bulunmayı hedefler.

Yapı/Kavram

Ölçek, ailelerin dayanıklılığı ve refahını destekleyen **koruyucu etkenler** kavramını ölçmektedir. Bu yapı, stresörlerin etkisini azaltan veya ortadan kaldıran, aile üyelerini güçlendiren içsel ve dışsal kaynakları kapsamaktadır. AKE, üç temel alt boyutta koruyucu etkenleri incelemektedir:

Uyuma Yönelik Değerlendirme ve Telafi Edici Yaşantılar: Ailenin kendine yeterliliğini, becerikliliğini ve zorlukları olumlu bir çerçevede değerlendirme yeteneğini ifade eder.

Sosyal Destek: Ailenin dış çevreden (arkadaşlar, komşular, kurumlar) aldığı destek miktarını ve kalitesini ölçer.

Stres Kaynaklarının Azlığı: Ailenin son dönemde maruz kaldığı olumsuz veya sağlıkla ilgili sorunların düşük düzeyde olması ifade eder.

Geçerlik

Ölçeğin geçerliliğini saptamak amacıyla hem yapı geçerliliği hem de ölçüt geçerliliği analizleri yapılmıştır. Yapı geçerliliği için kullanılan temel bileşenler analizi sonuçları, ölçeğin özgün yapıyla tutarlı olduğunu göstermiştir. Elde edilen üç faktörlü yapı, toplam varyansın %58.48'ini açıklamaktadır.

Ölçüt geçerliliği incelemesinde, AKE'den elde edilen toplam puanlar ile Aile Yaşam Doyumu Ölçeği'nden (AYDA) elde edilen toplam puanlar arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Bu iki ölçek arasında pozitif yönde anlamlı bir korelasyon ($r = .53, p < .01$) bulunmuştur. Alt ölçekler bazında da AYDA ile pozitif anlamlı ilişkiler saptanmıştır: Uyuma Yönelik Değerlendirme ($r = .60, p < .01$), Sosyal Destek ($r = .34, p < .01$) ve Stres Kaynaklarının Azlığı ($r = .11, p < .05$). Bu sonuçlar, AKE'nin ölçmeyi amaçladığı yapıya başarılı bir şekilde ölçtüğünü desteklemektedir.

Güvenirlilik

AKE'nin güvenilirliği, çeşitli istatistiksel yöntemlerle değerlendirilmiştir. İç tutarlılık, iki yarım güvenilirliği, madde-test korelasyonu ve test tekrar-test güvenilirliği analizleri kullanılmıştır.

Cronbach Alfa İç Tutarlılık Katsayı: 386 katılımcıdan oluşan örneklem için genel ölçek güvenilirlik katsayısı **.85** olarak hesaplanmıştır. Alt faktörler için iç tutarlılık katsayıları ise şöyledir:

Uyuma Yönelik Değerlendirme ve Telafi Edici Yaşantılar: .88

Sosyal Destek: .89

Stres Kaynaklarının Azlığı: .58

Diğer Güvenirlilik Analizleri: İki-yarım güvenilirliği (Guttman) **.70** olarak belirlenmiştir. Madde-toplam korelasyonları .17 ile .66 arasında değişmektedir. Ölçeğin zamana karşı tutarlılığını gösteren test tekrar-test güvenilirlik katsayısı (6 ay arayla 50 katılımcı üzerinde) tüm ölçek için **.42** ($p < .01$) olarak bulunmuştur.

Faktör Analizi

Ailedeki Koruyucu Etkenler Ölçeği'nin yapı geçerliliğini incelemek amacıyla **varimax döndürme** tekniği kullanılarak temel bileşenler analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda, varyansın %58.48'ini açıklayan, özgün form ile tutarlı üç faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Maddelerin faktörler altında yer alması için faktör yükünün .35 ve üzeri olması ölçüt alınmıştır.

Faktörlerin varyansa katkıları ve madde sayıları şöyledir:

Uyuma Yönelik Değerlendirme ve Telafi Edici Yaşantılar (8 madde): Toplam varyansın %27.72'sini açıklamaktadır.

Sosyal Destek (4 madde): Toplam varyansın %18.98'ini açıklamaktadır.

Stres Kaynakları Azlığı (4 madde): Toplam varyansın %11.77'sini açıklamaktadır.

Ölçek Bilgileri

Test Türü: Uyarlama Ölçeği (Orijinal ölçeğin Türkçe adaptasyonu)

Format: 16 maddeden oluşan, 3 alt boyutlu yapı.

Dil Kullanılabilirliği: Türkçe

Popülasyon Grubu: Genel Popülasyon (Türkiye'deki aile üyeleri)

Yaş Grubu: Çalışma örnekleminde yer alan yetişkin katılımcılar.

Popülasyon Detayları: Adaptasyon çalışması 386 katılımcı üzerinde yürütülmüştür.

Test Metodolojisi: Ölçek, 5'li Likert Ölçeği formatında derecelendirilmiştir (1= Benim aileme hiç uymuyor - 5= Benim aileme tamamen uyuyor).

Anahtar Kelimeler

Aile psikolojisi, aile dayanıklılığı, stresle başa çıkma, psikometrik özellikler, faktör analizi, uyarlama, korelasyon, psikoloji araştırmaları.

Yazarlar

Sorumlu Yazar: İlgin Gökler Danışman

Affiliation Email Adresi: gokler@maltepe.edu.tr

Yazma Adresi: Maltepe Üniversitesi (Kaynakta belirtilen kurum bilgisi baz alınmıştır).

Şinler, Ücret ve Test Yıı

Test Yıı (Adaptasyon): 2011

Şinler ve Ücret: Ölçeğin kullanımı için yazar/sorumlu yazar ile iletişime geçilmesi önerilmektedir.

Orijinal makale (PDF) bu adresten indirilebilir: turkpsikolojiyazilari.com

Ölçeğin orijinal PDF formu aşağıdaki bağlantıdan indirilebilir: ailedeki-koruyucu-etkenler-olcegi-toad.pdf

Kaynaklar

Gökler-Danışman, I. ve Köksal S. (2011). Ailedeki Koruyucu Etkenler Ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikoloji Yazıları*, 14 (28), 39-46.

Ailedeki Koruyucu Etkenler Ölçeği Maddeleri

Ölçek toplam 16 maddeden ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar ve örnek maddeler aşağıdadır:

Uyuma Yönelik Değerlendirme (8 m): Bizim ailemiz, yaratıcı, becerikli ve kendine yeten bir ailedir.

Sosyal Destek (4 m): Ailemizle ilgilenen en az bir kişi vardır.

Stres Kaynakları'nın Azlığı (4 m): Ailemizde, son 3 ay içinde, sağlıkla ilgili olarak, sorunlardan çok olumlu şeyler yaşadık.